עין משפט נר מצוה

רס א מיי' פ"ג מהלכות דעות הלכה ד:

רסא ב ג ד מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פב ס"ג:

רסב ה מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח [יט] ועיין במ"מ ובל"מ סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' פו ס"א:

מכדי משנה תורה לאוספי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומ"ש הכא דכתיב ראה ולא כתיב דאה אלא ש"מ מין ראה ודאה אחת היא ואכתי כ"ה הוו אמר אביי כשם שראה ודאה אחת היא כך איה ודיה אחת היא דאי ס"ד תרתי אינון מכדי משנה תורה לאוספי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב למינה אאיה ומ"ש התם דכתיב למינה אדיה אלא ש"מ איה ודיה אחת היא וכי מאחר שאיה ודיה אחת היא למה ליה למיכתב איה ודיה כדתניא רבי אומר אקרא אני איה דיה למה נאמרה כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא דיה אתה קורא דיה והוא קורא איה לכך כתב במשנה תורה [1]והראה ואת האיה והדיה למינה מיתיבי [א]למה נשנו בבהמה מפני השסועה ובעופות מפני הראה מאי לאו מדבהמה דהתם לאוספי עופות נמי לאוספי לא התם לאוספי הכא לפרושי ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו ראה זו איה ולמה נקרא שמה ראה שרואה ביותר וכן הוא אומר [2]נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה תנא עומדת בבבל ורואה נבלה [ב]בארץ ישראל מדראה היינו איה מכלל דדאה לאו היינו ראה מכדי משנה תורה לאוספי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומאי שנא התם דלא כתיב דאה אלא לאו ש"מ דאה וראה ואיה אחת היא ומדראה היינו איה מכלל דדיה לאו היינו איה מאי שנא התם דכתיב [ג]למינהו אאיה ומ"ש הכא דלא כתיב [ד]למינהו אאיה אלא אדיה אלא ש"מ דאה וראה דיה ואיה אחת היא תניא איסי בן יהודה אומר מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן [ה]תני אבימי בריה דר' אבהו ז' מאות מיני דגים הן וח' מאות מיני חגבים ולעופות אין מספר עופות כ"ד הוו אלא ולעופות טהורים אין מספר תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין מאי קמ"ל [ו]כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר [א]לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה א"ר יצחק [ב]עוף טהור נאכל במסורת נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי א"ר יוחנן [ג]והוא שבקי בהן ובשמותיהן בעי ר' זירא רבו חכם או רבו צייד ת"ש דא"ר יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן אי אמרת בשלמא רבו צייד שפיר אלא אי אמרת רבו חכם בשלמא שמייהו גמיר להו אלא אינהו מי ידע להו אלא לאו ש"מ [ד]רבו צייד ש"מ [ח]ת"ר לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות ודילמא דעוף טמא נינהו אמר אבוה דשמואל [ט]באומר של עוף פלוני טהור ולימא של עוף טהור אי הכי אית ליה לאישתמוטי ולבדוק בסימנין [י]דתניא כסימני ביצים כך סימני דגים סימני דגים ס"ד סנפיר וקשקשת אמר רחמנא אלא אימא כך סימני

עוברי

תוספות

למה ליה למיכתב איה ודיה. הכי נמי הוה מצי למנקט מראה ודאה אלא חדא נקט וצריך לדקדק ומאי שנא דכתיב בויקרא דאה ובמשנה תורה כתיב ראה ולא כתיב תרוייהו בחד דוכתא וגבי איה כתיב בויקרא איה ובמשנה תורה כתיב תרוייהו איה ודיה וי"ל דהיינו טעמא דבשלמא דאה וראה לא רצה לכתוב שניהם במשנה תורה אע"פ שמן הדין היה לו לכתוב במשנה תורה כל השמות דאתא לאוספי ולפרושי משום דא"כ הוה אמינא דדאה וראה תרתי נינהו ולאוספי קא אתי אבל באיה ודיה אין לטעות אע"פ שכתוב שניהם דמדכתיב למינהו אאיה ובמשנה תורה כתיב למינהו אדיה ש"מ חדא היא:

עופות עשרים וארבע הויין. כמה מינים יש כדפיר' לעיל דילפינן מנשר כפשוטה של ברייתא וכאן היה סובר המקשה דדומיא דרישא קתני דז' מאות מיני דגים וח' מאות מיני חגבים איירי בטמא וה"ה נמי הכא בעופות טמאים דרישא ודאי בטמאים איירי אפילו לפי ספרים דלא כתיב בטמאים בברייתא דאילו בטהורים לא נפיק מיניה מידי להאי חושבנא אבל בטמאי' קמ"ל שהרוצה לאכול דג בלא קשקשת אע"פ שאין בקי אם עתיד לגדל אחר זמן או משירן בשעה שעולה מן המים אם לאו אם מכיר ז' מאות מיני דגים טמאים ויודע שאין זה מהם יכול להתירו כי אין בטמאים יותר מז' מאות מינין וכמו כן בא להשמיענו גבי חגבים להתיר בלא קרסולים כי בכך יתברר שעתיד לגדל לאחר זמן ולפיכך היה סבור המקשה שגם בעופות בא לומר שאם יכיר כל אותן הנכתבים בפרשה לא יכול להתיר שאר עופות הבאים בסימן א' או בב' או בג' כיון שאלו סימנים מצויין כמו כן בטמאים ואין מספר לאותן שצריך להכיר כדי להתיר השאר ולכך פריך הא כ"ד הוויין ותו לא שעל ידיהם אנו מכירים האחרים ומשני כי קאמר אין מספר אטהורות קאי ולא הוי כעין רישא דמיירי בטמאים:

ודילמא דעוף טמא נינהו. וא"ת כיון דעופות טהורים הוו רובא נזיל בתר רובא ולפי מה שפירשתי דמרבה כמה מינים ניחא ואף לפ"ה דלא מרבינן אלא מין נשר י"ל מ"מ הא אמרי' לעיל מאה עופות טמאים שהן במזרח וכולן מין איה הן הלכך אפשר דיש בטמאים מינין הרבה:

כודרת

רש"י

מכדי משנה תורה לאוספי קאתי. כדאמרי' לקמן למה נשנו בבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בויקרא והיא בריה שיש לה ב' גבין ובעופות לא אשכחן מידי לאוספי אלא כתיב ראה דלא אכתיב בויקרא הכי אלא דאה קרייה בויקרא וכדי שלא יבא אדם להכשירה במקום שקורין אותה ראה ויאמר דאה אסרה תורה ולא ראה הלכך חזר וכתב ראה והיא היא: [ט]**דאי ס"ד תרי נינהו.** וכי היכי דבבהמה לאוספי אתא בעופות נמי מוסיף הוה ליה למיכתב הכא תרוייהו ולמה גרעה לדאה אלא שמע מינה לפרושי: **כך איה ודיה.** דכתיבא במשנה תורה אחת היא ולא נכתבה אלא כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק כדפרישית שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא אותה דיה ויאמר לא זו אסרה תורה אלא איה: **ומאי שנא הכא דכתיבא למינה אדיה.** וגרעה למינה דאיה: **אקרא אני איה.** די היה לי בקריאת איה שהרי היא עצמה דיה ולמה נאמרה דיה: **לבעל הדין.** למי שרוצה לחלוק עליך ולדון ולהכשירה: **שלא תהא אתה קורא איה.** והוא אומר איה אסרה תורה אבל זו דיה היא שמה לפיכך פרט הכתוב בכל שמותיהם: **מיתיבי.** לרב דאמר לעיל [ע"א] כ"ד עופות טמאים הן וקחשיב דאה וראה בחד ואיה ודיה בחד: **מדהנך.** דבהמה: **הנך נמי לאוספי.** וש"מ דאה וראה תרי נינהו וטפו להו: **לפרושי.** כל שמותיה. וה"ה דהוה בעי למתני מפני האיה ודיה אלא חדא מינייהו נקט: **ופליגא.** הא דרב חסדא אדרבי אבהו דכיון דא"ר אבהו ראה היא איה ואנן על כרחין אשכחן דדאה וראה ואיה ודיה אחת היא מדלא הדר כתבה במשנה תורה אלמא לר' אבהו דאה וראה ודיה ואיה חדא היא ובצרי להו: ה"ג **עומדת בבבל ורואה נבלה בא"י:** ופרכינן לר' אבהו מדקאמר דאה[י] היא איה מכלל דדאה לאו היינו ראה דקא ס"ד דר' אבהו נמי כ"ד עופות טמאין אית ליה: **ש"מ וכו'.** ודר' אבהו פליגא אדרב כדאמרן והא פירכא בעלמא מיפריך כי אתמר דר' אבהו בבי מדרשא ומקמי דתיקו לן האי ופליגא דאמרן לעיל: **מיני דגים.** (א) טמאים: **מנה הכתוב בטהורה.** איל וצבי וגו'[כ]: [ל]**ישנה דרך קצרה.** ואין לך עוד טהורה ובעופות אין לך עוד טמאה: **מאי קמ"ל.** הא ודאי פשיטא דאי הוו טפי הוה מני להו: **במסורת.** אם זכור הוא באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור: **שבקי בהן.** אותו חכם: **אלא אינהו מי ידע בהו.** כלום מכירן שלא יהא אחר דומה לזה והוא טמא: **משום נבלות.** שמא נמצא בתרנגולת נבלה: **של עוף פלוני טהור.** ואנו יודעים שאותו עוף טהור הוא ודבר שאנו יכולין להבחין ולהביא בילי אותו עוף לראות אם דומין לאלו לא משקר: **אית ליה לאישתמוטי.** ולומר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו והוא טהור:

עובדי

מסורת הש"ס

א) בכורות ו:, ב) גמרא קמי, ג) [צ"ל למינה], ד) [צ"ל למינה], ה) [עיין תוס' לקמן סו: ד"ה כל], ו) פסחים ג:, ז) לקמן קטו: [תוספתא פ"ג ה"ח], ח) ע"ז מ. ע"ש, ט) [צ"ל אמר ד"ה קן], י) [ראה רש"ש], כ) [דברים יד], ל) [צ"ל אחר ד"ה מאי],

תורה אור השלם

1. וְהָרָאָה וְאֶת הָאַיָּה וְהַדַּיָּה לְמִינָהּ: דברים יד יג

2. נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט וְלֹא שְׁזָפַתּוּ עֵין אַיָּה: איוב כח ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיני דגים טמאים. נ"ב ובמדרש סוף פתיחה דאיכה רבתי איתא להדיא דגים טהורים וחגבים טהורים ולאפשר דרש"י פי' לפי סברת המקשה דס"ד דעופות היינו טמאים וה"ה דגים:

מוסף רש"י

למה נשנו בבהמה. טמאים וטהורים, מפני השסועה. בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות, ולא נאמר בתורת כהנים (בכורות ו:). **לפיכך מנה הכתוב בטהורה.** שבכל מקום פורט את המועט (דברים יד ה). **במסורת.** שמסרו לנו אבותינו בטהור (לעיל סב:). **לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה.** לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן הארוכה (פסחים ג:). **ולא משום טרפות.** שמא מעוף טרפה היא, דאמרינן (לעיל נח.) ומודים בביצה טרפה שאסורה (לקמן קמ:).

רבינו גרשום

(דשרית ראה ויקרא גרסינן) מ"ש הכא דכתיב למינה אאיה כלומר מ"ש בויקרא דכתיב למינה אאיה ומ"ש במשנה תורה דכתיב ביה איה ודיה וכת' למינה אדיה ואאיה לא כתב ביה למינה דלמינה לשון אוספי הוא: ופליגא דר' אבהו כלומר הא דאמרי' דראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא (וזו היא) פליגא דר' אבהו סבירא ליה דראה זו איה דמדראה היינו איה מכלל דאיה לאו היינו דיה כלומר (דאמרינן) [דאי אמרינן] ראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא והוו כ"ד. אבל אי אמרינן דדאה היינו איה ודאי דיה מינא אחרינא (וא') דאם [לאו] כן [אלא] דארבעתן מין אחד בציר ליה חד ולא הוו אלא עשרים ושלשה אלא ש"מ דאה וראה איה ודיה אחת היא: ומדראה איה ודיה אחת היא מכלל דראה מינא לחודה ויהיו עשרים וארבע: ארבעתן מינא חד בצר להו חד אלא ש"מ דראה ודאה איה ודיה אחת היא כלומר ואינן אלא כ"ג: אף עופות נמי לאוספי כלומר והיכי אמרת דראה ודאה אחת היא: לא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר שמא תרנגולת נבלה או טרפה היתה. של עוף פלוני טהור א) לא איני אישתמוטי כלומר מתיירא אני אם אני מכזב איכא דמכיר אותו עוף ומכחיש לו. כודרת ועגולגולת כלומר לשון כודרת שצידה אחת כד יצידה אחת חד כדבעינן לפרושי:

א) נראה דצ"ל שאינו יכול לאשתמוטי כלומר מתיירא זאת שמא איכא דמכיר אותו עוף וכו'.